

VESTIGII DACICE ȘI BASTARNE DINTR-O LOCUINȚĂ A SITULUI DE LA ROȘIORI – NEAMȚ

George-Dan HÂNCEANU*

Key words: dwelling, geto-dacians, bastarnae, pottery, stamped handle, Moldova river, Roșiori.

Reluarea săpăturilor arheologice¹ în situl de pe malul Moldovei, de la Roșiori, comuna Dulcești, județul Neamț, ne-a permis descoperirea, printre altele, de noi vestigii dacice și bastarne, cunoscute încă din primele campanii (2004-2005) efectuate în așezarea de pe terasa superioară a râului amintit. Însă, deși dovedită material această prezență a enclavei bastarne, alături de o comunitate geto-dacică, nu a fost susținută și stratigrafic, situație care ne-a indicat o posibilă locuire temporară, sezonieră.

Campania arheologică din 2015 a adus noi rezultate, privind conviețuirea celor două grupuri umane, prin intermediul descoperirii unei locuințe adâncite (notată L.1), a cărei podea se afla la -0,80m adâncime (*pl. I/2*). Complexul închis a fost descoperit și cercetat în cadrul casetei D (notată cas. D – *pl. I/1*) și conținea, în amestec, fragmente ceramice dacice și bastarne, iar pe alocuri, de la dacii liberi (stratul superior care suprapune și deranjează nivelul inferior). Ceramica caracteristică geto-dacilor și bastarnilor are trăsături diferite și este reprezentată de vase borcan, căni, vase de provizii și străchini, tipuri descoperite și în campaniile anterioare, care au fost valorificate prin intermediul unor articole speciale².

Prezența unei scurte locuiri la Roșiori nu ne surprinde, întrucât teritoriul actual al județului Neamț și al Moldovei în general a fost preferat de triburile bastarne. De altfel, actuala graniță de sud a grupei *Poienești-Lukașevka* este pe ruta Piatra Neamț – la sud de Roman – Crasna – Tiraspol³.

Revenind la situl de la Roșiori, cunoscut mai degrabă pentru nivelurile de locuire din secolele II – III p. Chr. și VI – VII p.Ch., descoperirea și cercetarea unei locuințe geto-dacice cu elemente bastarne a fost o noutate față de rezultatele cunoscute până atunci. Potrivit dimensiunilor păstrate, locuința avea circa 8m diametru. Din păcate, poziționarea sa chiar pe buza terasei (în timp prăbușită) nu a permis surprinderea exactă a formei, iar din podea s-a păstrat doar o parte (*pl. III/2*). În latura opusă terasei (ultima la est) se afla un lan de porumb (proprietate privată) care nu ne-a îngăduit să ne extindem, pentru o cercetare exhaustivă. Doar în latura sudică am reușit să surprindem câteva mici gropi de pari, de la susținerea pereților din nuietele a locuinței, iar spre nord și sud am surprins limita locuinței. Pe podea am găsit și fragmente de chirpici din componența pereților (*pl. XI/4, lângă scară*). Nu am găsit intrarea, poate era pe latura opusă vetrei, adică la vest, sud-vest, așa cum este întâlnită de obicei în locuințe similare din Moldova.

* Muzeul de Istorie din Roman, str. Cuza Vodă, nr. 19, email: georgehanceanu@yahoo.com.

¹ Situl de la Roșiori a fost cercetat anterior între anii 2004 – 2007.

² G. D. Hânceanu, *Două strecurători bastarne din așezarea carpică de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Carpica*, XXXV, 2006, p. 61-64; Idem, *Ceramica bastarnă din așezarea de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Arh.Mold.*, XXX/2007, 2008, p. 277-286.

³ M. Babeș, *Dacii și bastarnii*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 218 (în continuare, prescurtat *Dacii...*).

Potrivit situației păstrate, se pare că în interiorul locuibil era o vatră deschisă, rotundă, situată spre est, nord-est (*pl. I/2*). Aceasta era inițial mai mare, fapt sugerat de lipitura circulară păstrată pe podea, în latura dreaptă vetrei (*pl. IV/1*). Pe podeaua bătătorită s-au conturat la șpăcluire două pete mari, de culoare cenușie (*pl. I/3*), care după cercetarea integrală s-au dovedit a fi două gropi „scobite” în podeaua din lut galben (*pl. III/1, 3*). În fața vetrei era situată groapa mai mică, pentru deservirea instalației, de formă neregulată, după care urma o altă groapă, tot neregulată, mai mare decât precedenta, folosită ca spațiu amenajat pentru locuire. Cele două gropi erau despărțite prin intermediul unui ring din pietre mari de râu (*pl. XI/4*), multe arse, zgurificate, de la cărbunii și cenușa primei gropi a vetrei. Pietrele erau așezate de-a latul gropilor, fiind așezate pe un pat de pământ galben cruțat. La cercetarea locuinței, unele dintre ele s-au desprins din aliniamentul inițial, dând senzația unei linii discontinue (*pl. II/2*). Cu siguranță, ringul de piatră avea rolul de a stăvili înaintarea focului vetrei și de a-i proteja pe membrii locuinței de un eventual incendiu. După cercetarea conținutului gropilor am constatat că acestea au fost scobite circa 0,30-0,40m adâncime în podeaua locuinței (*pl. III/1*). Ceramica geto-dacică (*pl. V/1-4*) descoperită pe lângă vatră, în groapa de deservire și pe ringul de piatră era puternic zgurificată (din fragmente s-au restaurat doar două vase – *pl. VI*), situație ce indică utilizarea lor la pregătirea alimentelor ori la încălzirea acestora; pe când, în a doua groapă, după ringul de piatră, ceramica geto-dacică și cea bastarnă (*pl. V/5, 6*) nu avea urme de zgurificare, întrucât era folosită doar pentru păstrarea și servirea alimentelor și lichidelor.

În preajma vetrei s-au găsit mai multe piese, dintre care cea mai importantă este un fragment dintr-o brățară de bronz, lucrată manual, dintr-o foiță plată, decorată la exterior cu linii incizate vertical, dispuse între două șanțuri orizontale (*pl. XII/1*). Acestea i se adaugă două fusaiole discoidale fragmentare, un idol fragmentar, o lingură și o piatră mare, neregulată, probabil folosită ca râșniță pentru semințe (*pl. IV/2-5; XI/3a-b*), măcinate manual cu percuoare (trei găsite în locuință – *pl. XI/2*).

În inventarul locuinței predomină vasele fragmentare și celelalte obiecte geto-dacice din lut, modelate la mână, care reprezintă circa 60% din total. În comparație, ceramica bastarnă este mai puțină, însă acoperă o gamă tipologică variată.

I. Ceramica geto-dacică

Majoritară în inventarul locuinței, aceasta s-a găsit doar în stare fragmentară. Din fragmente s-au restaurat doar două vase borcan (*pl. VI*). Restul fragmentelor provin, în general, de la vase borcan, străchini, strecurători, căni și vase miniaturale (*pl. VII/1-3; X/2*). De regulă, ceramica era concentrată în preajma vetrei, rămasă în groapa de deservire, dar și în zona „ringului de piatră” care delimita perimetrul destinat vetrei.

I.1. Vase borcan: 36 de fragmente de la un număr de 32 de vase lucrate la mână, de culoare cărămizie (9), cenușie (13) și gălbui-cărămizie (14). Dintre fragmente majoritatea sunt buze, unele evazate (11), altele drepte (12), corpuri (8) și funduri (5) (*pl. XIV*). Două dintre vase sunt grosiere și au dimensiuni mai mari (*pl. XIV/4; XVI/5*). La unele fragmente se observă arderea secundară (9), iar altele sunt zgurificate (*pl. XVI/1, 2, 7*), situație ce sugerează utilitatea casnică a vaselor. Ornamentele sunt prezente pe cinci vase (*pl. XIII/1-5*), care au alveole pe buze sau/și pe corp, iar un exemplar are perechi de găuri, care indică repararea vasului (*pl. XIII/10*). O parte din totalul fragmentelor vaselor borcan fiind de dimensiuni reduse nu au mai fost selectate pentru desen.

Importante sunt și cele două vase restaurate. Primul are buza ușor evazată, plată (strâmbă din fabricație), gâtul scurt și corpul bombat, finalizat cu un fund drept. Pasta este friabilă, de culoare gălbui-cenușie (*pl. XVI/1*). La exterior, recipientul este crăpat și zgurificat, datorită expunerii la temperaturi ridicate. Dimensiuni: H – 115mm; DG – 170mm; DMAX – 180mm; DB – 80mm. Cel de-al doilea vas este lucrat manual, dintr-o pastă omogenă,

compactă, de culoare gălbui-cărămizie. Recipientul are gura evazată, rotunjită, gâtul scurt și corpul puternic bombat, terminat cu un fund drept (*pl. XVI/2*). Lustruit la exterior, vasul este afectat pe alocuri de arderea secundară și are porțiuni zgurificate. Dimensiuni: H – 170mm; DG - 190mm; DMAX – 205mm; DB – 90mm.

I.2. Străchini: 7 fragmente de buze drepte, 4 cenușii, 2 cărămizii și 1 roșie. Mici sau medii ca dimensiuni, fragmentele păstrate sunt nedecorate (*pl. XV/1, 2, 5-7, 9*). Din totalul lor, unul este nedesenat, fiind prea mic.

I.3. Strecurători: 4 fragmente de la trei exemplare (*pl. X/2*). Obiectele erau lucrate la mână, dintr-o pastă omogenă, de culoare gălbui-cărămizie și cenușie. Conice, strecurătorile aveau buza dreaptă, iar perforațiile începeau chiar de sub buză (*pl. XIX/2a,b-4*). Similare celor de la Băiceni (jud. Iași)⁴, Borosești (jud. Iași)⁵ și Stâncești (jud. Botoșani)⁶.

I.4. Căni: 4 fragmente de la trei vase. Două torți pline, simple, cenușii, de formă plată și alte două fragmente cărămizii de la o cană bitronconică (*pl. XIII/8, 9; XVI/3*), prevăzută cu o toartă circulară, ruptă din vechime.

I.5. Vase miniaturale: 4 fragmente de la trei recipiente. Toate sunt buze drepte, dintre care două (lipite) provin de la un vas cenușiu, cu ardere secundară, iar celelalte două sunt tot cenușii, dar fără ardere secundară (*pl. XV/3, 4*). Din totalul lor, unul este nedesenat, fiind prea mic.

I.6. Castron: 1 fragment de buză rotunjită, de culoare cărămizie, care păstrează pornirea tronconică a pereților corpului (*pl. XV/8*).

I.7. Cătuie: 1 fragment din corpul unui recipient tronconic, de culoare cărămizie, cu ardere secundară pe interior, iar la exterior decorat, prin incizie, cu un brăduț (*pl. XIII/6*).

În cazul vaselor borcan, caracteristice sunt buzele drepte, uneori trase spre interior, câteva decorate cu alveole, corpul bombat și fundul drept. Torțile sunt sub forma unor apucători de tip șa, unele perforate (*pl. XIII/7, 11, 12*). Ca ornamente întâlnim brăurile cu alveole ori crestături. La un vas s-au păstrat găurile de reparație. Aceste ultime detalii le întâlnim în multe situri cu elemente geto-dacice și bastarne din Moldova, precum la Cucorâni (jud. Botoșani)⁷ și Borosești (jud. Iași)⁸. Toate recipientele au servit în scopuri casnice, fiind utilizate la prepararea, încălzirea și servirea alimentelor de membrii locuinței respective. În total avem 57 de fragmente de la 50 de vase, la care se adaugă cele două vase borcan restaurate. Cele 52 de vase de uz-casnic, geto-dacice sunt 34 de vase borcan, 7 străchini, 3 strecurători, 3 căni, 3 vase miniaturale, 1 castron și 1 cătuie.

În privința analogiilor, toate cele șapte tipuri de vase își găsesc asemănări în majoritatea siturilor geto-dacice, din secolele IV – II a.Chr., din Moldova și din restul teritoriului românesc.

II. Ceramica bastarnă

Descoperită în amestec cu ceramica geto-dacică, aceasta este variată tipologic și mai puțină. Starea fragmentară nu a permis restaurarea vreunui recipient. Majoritatea fragmentelor provin de la vase borcan, des reutilizate în necropolele bastarne, dar și de la străchini, căni, vase de provizii. Fragmentele sunt de la vase negre, fine, lustruite la exterior (*pl. VIII/1*), cât și de la recipiente nelustruite, semifine, de culoare galbuie-neagră (arse neuniform) (*pl. VIII/2*). Semnalăm și prezența ceramicii cu aspect grosier, barbotinată, reprezentată prin fragmente de la un vas mare de provizii.

⁴ A. Laszlo, *Așezarea daco-getică de la Băiceni (secolele IV – II î.e.n.)*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 84 (fig. 18/4).

⁵ M. Babeș, *Die Poienești-Lukaševka-Kultur*, Bonn, 1993, Tafel 20/7-9 (în continuare, prescurtat *Die Poienești...*).

⁶ A. Florescu, Marilena Florescu, *Cetățile traco-getice din secolele VI-III a.Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005, fig. 102.

⁷ Silvia Teodor, *Săpăturile de la Cucorâni (jud. Botoșani)*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 160 (fig. 21/10), 162 (fig. 23/1, 3, 4, 7-9), 165 (fig. 26/1-7), 166 (fig. 27/2, 3, 5, 7) (în continuare, prescurtat *Săpăturile de la Cucorâni...*).

⁸ M. Babeș, N. Mirițoiu, *Practici funerare birtuale prelungite în spațiul carpato-dunărean în secolele V-III a.Chr.*, în *Arh.Mold.*, XXXIV, 2011, p. 138 (fig. 7/3).

II.1. Ceramica fină, lustruită:

II.1.a. Vase borcan: 11 fragmente de la tot atâtea vase. Buzele sunt drepte, fațetate, gâtul este scurt, corpul bombat și fundul drept (*pl. XVII/3-7, 9-14*). Majoritatea sunt de dimensiuni medii și mari, asemenea celor reutilizate ca urne în necropolele de la Poienești (jud. Vaslui)⁹ și Borosești (jud. Iași)¹⁰, dar și din așezările de la Târpești (jud. Neamț)¹¹ și Lunca Ciurei (jud. Iași)¹². Recipientele sunt lucrate manual, dintr-o pastă fină, de culoare neagră, lustruită la exterior. Din cele 11 fragmente (8 buze, 2 corpuri și 1 fund), 6 sunt arse incomplet, neuniforme, de culoare gălbuie-neagră.

II.1.b. Străchini: 12 fragmente de la tot atâtea vase. Buzele sunt drepte, fațetate, gâtul este scurt, corpul tronconic (la unele bombat, iar la altele prelins în zona de legătură cu gâtul) și fundul drept (*pl. XVIII/1, 2, 4-9, 11*). Majoritatea sunt de dimensiuni mari, asemenea celor reutilizate drept capace în necropolele de la Poienești (jud. Vaslui)¹³ și Borosești (jud. Iași)¹⁴, dar și din așezările de la Târpești (jud. Neamț)¹⁵ și Lunca Ciurei (jud. Iași)¹⁶. Recipientele sunt lucrate manual dintr-o pastă fină, de culoare neagră, lustruită la exterior. Din cele 12 fragmente (11 buze cu părți din corpuri și 1 fund), 7 sunt arse incomplet, neuniforme, de culoare gălbuie-neagră. Dintre ele se distinge un fragment de exemplar diferit, din pastă semifină, dar lustruită, care are gâtul prelung, buza evazată, corpul ușor bombat, diferențiat printr-o nervură circulară (*pl. XVIII/5*). Această formă aduce cu cea a strecurătorilor geto-dacice lucrate la roată.

II.1.c. Căni: 4 fragmente de la tot atâtea vase. Buzele sunt diferite, una este dreaptă, fațetată, din pastă fină, neagră, lustruită (*pl. XVII/20*). Alte două sunt evazate, fațetate, din pastă semifină, arsă incomplet, de culoare gălbuie-neagră (*pl. XVII/17, 19*). Dacă ultimele două erau de dimensiuni medii, ultimul fragment de corp este de la o cană mare, din pastă semifină, arsă incomplet, de culoare gălbuie-neagră (*pl. XVII/18*). Asemănări la Poienești (jud. Vaslui)¹⁷ și la Borosești (jud. Iași)¹⁸.

II.1.d. Vas de provizii: 1 fragment de la o buză grosieră, evazată, modelată la mână, din pastă semifină, lustruită, arsă incomplet, de culoare gălbuie-neagră (*pl. XVII/16*). Similar celui de la Borosești (jud. Iași)¹⁹.

Potrivit descrierilor, această categorie include patru tipuri de vase, cu două în plus față de următoarea categorie. De asemenea, în cadrul ei, avem câteva excepții, cinci vase (trei căni, o strachină și vasul de provizii) care îmbină elemente specifice primelor două categorii ceramice, de la prima având lustruiala, iar de la a doua pasta semifină.

⁹ R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 342 (fig. 157, 160), 343 (fig. 162), 344 (fig. 164), 351 (fig. 183), 362 (fig. 209), 365 (fig. 217), 367 (fig. 225) (în continuare, prescurtat *Săpăturile...*); M. Babeș, N. Mirițoiu, Magda Istrate, Gh. Coman, *Raport preliminar privind reluarea săpăturilor de la Poienești-1979*, în *AMM*, II, 1980, p. 42 (fig. 1).

¹⁰ M. Babeș, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, Tafel 1/1, 4a; 4/23a; 5/29a; 9/86a; 11/128a, 13/4, 10, 12, 13.

¹¹ Idem *The Bastarnae, în Târpești. From Prehistory to History in Eastern Romania* (by Silvia Marinescu Bîlcu), BAR International Series 107, Oxford, 1981, fig. 225/5, 6, 8-10, 11, 13-15; fig. 227/1, 3, 9.

¹² Silvia Teodor, *Cercetările arheologice de la Ciurea, județul Iași*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 88 (fig. 19/3, 2, 4, 6-9) (în continuare, prescurtat *Cercetările arheologice...*).

¹³ R. Vulpe, *Săpăturile...*, în *Materiale*, I, 1953, p. 371 (fig. 234/1), 392 (fig. 287, 288), 412 (fig. 338), 413 (fig. 341).

¹⁴ M. Babeș, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, Tafel 1/4b, 7b; 2/9b, 13b; 3/14b, 16/b, 17/b; 4/23b, 25b; 5/29b; 6/35b; 13/1-3.

¹⁵ Idem, *op. cit.*, în *Târpești. From Prehistory to History in Eastern Romania* (by Silvia Marinescu Bîlcu), BAR International Series 107, Oxford, 1981, fig. 225/12; fig. 227/11, 14-21.

¹⁶ Silvia Teodor, *Cercetările arheologice...*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 74 (fig. 8/2, 3, 5), 88 (fig. 19/3, 5).

¹⁷ R. Vulpe, *Săpăturile...*, în *Materiale*, I, 1953, p. 347 (fig. 170), 366 (fig. 223).

¹⁸ M. Babeș, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, Tafel 1/7a; 4/25a; 6/36a; 9/90a.

¹⁹ *Ibidem*, Tafel 6/31a.

II.2. Ceramica semifină, nelustruită:

II.2.a. Vase borcan: 7 fragmente (5 buze și 2 funduri) de la tot atâtea vase. Buzele sunt drepte, fațetate, gâtul este scurt, corpul bombat și fundul drept. Majoritatea sunt de dimensiuni mari. Spre deosebire de fragmentele anterioare, acestea sunt modelate dintr-o pastă semifină, de culoare neagră, nelustruite (*pl. XVII/1, 2, 8, 15*). Datorită dimensiunilor reduse, unele dintre ele nu au fost desenate.

II.2.b. Străchini: 3 fragmente de la tot atâtea vase. Ele reprezintă două variante de vase: prima cu buzele drepte, trase spre interior, gâtul scurt, corpul puternic bombat, rotund, iar fundul probabil era terminat drept (*pl. XVIII/10, 12*); iar a doua, seamănă ca formă cu cele descrise la categoria lustruită, are buza evazată, formă tronconică, cu umerii rotunjiți și fundul posibil drept (*pl. XVIII/3*).

II.3. Ceramica grosieră cu barbotină:

II.3.a. Vase de provizii: 4 fragmente de la trei vase (*pl. VII/4*). Două dintre fragmente sunt de la corpuri, unul cenușiu, iar altul cărămiziu, ultimul intens zgurificat (nedesenate). Celelalte două provin de la un vas cărămiziu, din care s-a păstrat buza evazată, cu o parte a gâtului prelins și corpul bombat, barbotinat, precum și fundul drept (*pl. XVI/6*). Ca dimensiuni și aspect, ultimul vas descris seamănă cu exemplarele din așezările de la Șorogari (jud. Iași)²⁰, Botoșana (jud. Suceava)²¹, Borosești (jud. Iași)²², Târpești (jud. Neamț)²³ și Glăvănești (jud. Bacău)²⁴.

În total, pentru ceramica bastarnă din primele două categorii avem un număr de 38 de fragmente, de la tot atâtea vase, la care adăugăm cele 4 fragmente de la trei vase barbotinate. Comparativ cu ceramica geto-dacică, unde dispunem de fragmente de la 50 de vase (plus alte două recipiente restaurate), ceramica bastarnă este mai puțină, însă diferența nu este semnificativă (41 față de 52 geto-dacice), importantă fiind varietatea tipologică.

III. Ceramică de import

Semnalăm doar două fragmente de la două amfore diferite, grecești. Primul fragment provine de la un fund drept, de culoare roșie, refolosit ca fusaiolă (*pl. XX/5*). Potrivit formei și pastei, fragmentul poate fi de la o amforă rhodiană (*pl. X/1, piesa din mijloc*). Cel de-al doilea fragment este de la o toartă de culoare cărămizie, șampilată pe orizontală. Dimensiuni: L – 65mm; GR – 20mm; D_{legătură gât} – 60mm. Spartă, șampilă este dreptunghiulară, englifă, și conține cuvinte grecești dispuse pe patru rânduri. Datorită spărturii, din mesajul textului s-au păstrat doar câteva litere disparate ori grupate²⁵ (*pl. X/3a-c; XX/6*). O posibilă transcriere²⁶, pe baza unor asemănări²⁷, ar putea fi următoarea:

[ἄσ]τ[υνόμου]
[Π]υθό[χ]ρ[ησ]του

²⁰ Silvia Teodor, *Așezarea din secolele III-II î.e.n. de la Șorogari*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 324-325 (fig. 3/3).

²¹ Idem, *Unele date cu privire la cultura geto-dacică din nordul Moldovei în lumina săpăturilor de la Botoșana*, în *SCIV*, t. 20, 1969, 1, p. 35 (fig. 1/1).

²² M. Babeș, *Dacii...*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 223 (fig. 2/5).

²³ Idem, *op. cit.*, în *Târpești. From Prehistory to History in Eastern Romania* (by Silvia Marinescu Bîlcu), BAR International Series 107, Oxford, 1981, fig. 228/25.

²⁴ Idem, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, Tafel 28/9.

²⁵ Desenul a redat textul așa cum s-a conturat la mularj, anterior determinării inscripției, de unde și diferențele apărute pe alocuri. Am preferat această soluție, pentru a nu influența rezultatul final al desenului.

²⁶ Doresc să mulțumesc pentru determinarea și transcrierea ei colegului de la Institutul de Arheologie din Iași, dr. Ștefan Honcu.

²⁷ Livia Buzoianu, *Considerații asupra ștampilelor sinopeene de la edificiul roman cu mozaic*, în *Pontica*, 14, 1981, p. 135.

Potrivit elementelor caracteristice (pastă, formă, dispunerea textului pe patru rânduri, asociații de nume astynom-producător) toarta este sinopeană. Întrucât este spartă în mare parte, textul păstrat este ușor ilizibil. Primele trei rânduri se referă la astynom (numele și patronimicul magistratului, ultimul fiind precedat de articolul του), iar pe ultimul rând este trecut producătorul amforei. Din inscripția păstrată s-a identificat astynomul, însă literele de pe ultimul rând nu dezvăluie și numele producătorului, deși în tandem cu respectivul magistrat, pe alte torți, apar doi producători *Εὐμάχος* și *Μένων*²⁸. Probabil, avem de-a face cu alt producător, diferit de cei amintiți.

Astynomul Πυθόχρηστος – Ἀπολλωνίδου este întâlnit îndeosebi pe ștampilele din siturile dobrogene de la Histria (pe 5 exemplare)²⁹, Tomis (8 exemplare)³⁰, Callatis (2 exemplare)³¹ și Costinești (1 exemplar)³². Toate aceste argumente sugerează ipoteza unei difuzări dinspre nord spre sud a ștampilelor acestui astynom³³.

Prezența fusairolei lucrată dintr-un fund de amforă rhodiană nu ne surprinde, întrucât torțile amforelor de Rhodos sunt des întâlnite în așezările cu vestigii getice și bastarne. De asemenea, torțile și alte fragmente de la amforele sinopeene sunt numeroase cantitativ în descoperirile din spațiul Moldovei³⁴. De altfel, în zona coloniilor grecești din Dobrogea (Histria, Callatis, Tomis), pe primele două locuri cantitativ se situează amforele amintite, situație ce sugerează practicarea unui comerț simultan, cel puțin pe piața tomitană³⁵.

Pentru secolele IV – II a.Chr. Sinope este în rândul marilor exportatori de vin, ulei de măsline și măsline sărate³⁶, poate și pe fondul diminuării exportului amforistic al Heracleei și Thasosului, fapt ce argumentează numărul mare al amforelor fragmentare, din perioada respectivă, găsite în Dobrogea, Muntenia și Moldova. Ștampilarea amforelor sinopeene comerciale începe de prin anii 360-350 a.Chr., procedeu ce va fi utilizat până în anul 183 a.Chr., când insula este cucerită de regele Bosforului, Pharnakes I³⁷.

Amfora ajunsă prin intermediul schimburilor la Roșiori, adusă cu siguranță de comercianții care practicau negoțul în zona dobrogeană a Mării Negre, face parte din tipul II, cel mai cunoscut și mai răspândit dintre „ambalajele amforistice” sinopeene, cunoscut ca tipul clasic, cu o circulație cuprinsă între al doilea sfert al secolului al IV-lea a.Chr. și până în al treilea sfert al secolului al III-lea a.Chr. Ca dimensiuni, un recipient avea până la 67cm înălțime, un diametru care varia între 33-37cm și o capacitate medie de 20-22 litri³⁸.

În privința datării restrânse a torții sinopeene de la Roșiori, astynomul Πυθόχρηστος – Ἀπολλωνίδου, care activează în grupa VI cronologică (mai exact, încadrat în subgrupa VIB)³⁹,

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ V. Canarache, *Importul amforelor ștampilate la Istria*, Ed. Academiei, București, 1957, p. nr. 333, 3:H, 335, 336.

³⁰ M. Gramatopol, Gh. Poenaru Bordea, *Amfore ștampilate din Tomis*, în *SCIV*, t. 19, 1968, 1, p. 54, nr. 27-28, 55, nr. 29; Livia Buzoianu, *op. cit.*, în *Pontica*, 14, 1981, p. 137.

³¹ M. Gramatopol, Gh. Poenaru Bordea, *Amphora stamps from Callatis and south Dobrudja*, în *Dacia*, N.S., XIII, 1969, p. 215, catalog nr. 577-578.

³² *Ibidem*, p. 261, catalog, nr. 1125.

³³ Livia Buzoianu, *op. cit.*, în *Pontica*, 14, 1981, p. 137.

³⁴ Semnalăm doar una din cuprinzătoarele sinteze cu descoperiri din Moldova: D. Tudor, *Răspândirea amforelor grecești ștampilate în Moldova, Muntenia și Oltenia*, în *Arh.Mold.*, V, 1967, p. 37-80.

³⁵ Livia Buzoianu, *op. cit.*, în *Pontica*, 14, 1981, p. 134, inclusiv nota 7.

³⁶ Natalia Mateevici, *Importul amforelor grecești în spațiul bugo-carpatic în sec. VI – începutul sec. II a.Chr.*, Chișinău, 2004, p. 26.

³⁷ *Ibidem*, p. 26, 53.

³⁸ *Ibidem*, p. 40.

³⁹ Y. Garlan, *Les timbres céramiques sinopeens sur amphores et sur tuiles trouvés à Sinope. Présentation et catalogue*, *Varia Anatolica*, XVI, Paris, 2004, p. 83, 97, tab. VI.

se datează în anii 50 ai secolului al III-lea a. Chr.

Pe lângă ceramica geto-dacică, bastarnă și grecească, în locuință s-au descoperit și alte obiecte din lut, piatră, os și bronz⁴⁰:

IV. Obiecte geto-dacice din lut

Exceptând ceramica fragmentară, în inventarul locuinței s-au găsit și alte obiecte din lut, care ilustrează diverse activități casnice:

IV.1. *Lingură* lucrată manual, dintr-o pastă omogenă, cu aspect grosier, de culoare gălbuie. Păstrat pe jumătate, obiectul are partea activă adâncită, cu marginea rotunjită, iar coada este dreaptă (**pl. IX/1a-b; XIX/5**). Dimensiuni: L – 50mm; LA – 30mm; GR – 5mm. Piesă găsită lângă vatră. Dintre analogii le amintim pe cele de la Cucorâni (jud. Botoșani)⁴¹, Borosești (jud. Iași)⁴², Lunca Ciurei (jud. Iași)⁴³ și Stâncești (jud. Botoșani)⁴⁴.

IV.2. *Greutate* modelată la mână, dintr-o pastă cu aspect grosier, de culoare cărămizie.

Obiectul este circular, prevăzut cu o perforație transversală (**pl. IX/3a-b; XIX/6**). Dimensiuni: H – 45mm; D – 90mm. Greutatea putea fi folosită la războiul de țesut ori la plasa de pescuit.

IV.3. *Idol antropomorf* lucrat la mână, dintr-o pastă fină, de culoare cenușie. Din figurină s-au păstrat doar picioarele și o mică parte din corp (**pl. IX/2a-b; XIX/1**). Dimensiuni: L – 25mm; LA – 20mm; GR – 8mm. Dintre asemănările le semnalăm pe cele de la Dumbrava – Ciurea (jud. Iași)⁴⁵ și Huși-Corni (jud. Vaslui)⁴⁶.

IV.4. *Fusaiole* modelate la mână, din pastă fină, de culoare gri sau cenușie-neagră. Două sunt plate, fragmentare (una cu suprafața exterioară lustruită), decupate din pereții unor vase (**pl. XX/1, 2**), iar alte două sunt bitronconice (una întreagă) (**pl. X/1; XX/3, 4**). Seamănă cu exemplarele din siturile de la Băiceni (jud. Iași)⁴⁷, Cucorâni (jud. Botoșani)⁴⁸, Lunca Ciurei (jud. Iași)⁴⁹ și Cotu-Copălău (jud. Botoșani)⁵⁰. Lor li se adaugă acea fusaiolă, menționată deja, confecționată dintr-un fund de amforă, probabil rhodiană, de culoare roșie (**pl. XX/5**), asemenea celor de la Lunca Ciurei (jud. Iași)⁵¹.

V. Obiecte geto-dacice din piatră

Din această materie primă avem trei percutoare (**pl. XI/2; XV/10-12**) și un fragment de râșniță (**pl. XI/3a-b**), folosite la pisat semințe și diverse cereale. Obiectele se aflau în laterala dreaptă a vetrei. De asemenea, am găsit fragmente de la trei cute de ascuțit (**pl. XI/1**), de forme diferite și un proiectil de praștie, circular (**pl. XV/13**).

Alături de obiectele din piatră s-au găsit și fragmente de oase animaliere, unul având un capăt terminat cu trei zimți, precum și un rest dintr-un corn de căprior (**pl. XI/5; XIX/7-9**).

⁴⁰ Pe parcursul articolului au fost utilizate următoarele prescurtări: D – diametru; DB – diametrul bazei; DG – diametrul gurii; DMAX – diametrul maxim; GR – grosime; H – înălțime; L – lungime; LA – lățime.

⁴¹ Silvia Teodor, *Săpăturile de la Cucorâni...*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 170 (fig. 31/8), 176 (fig. 37/1).

⁴² M. Babeș, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, Tafel 20/3, 4.

⁴³ Silvia Teodor, *Cercetările arheologice...*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 99 (fig. 28/13).

⁴⁴ A. Florescu, Marilena Florescu, *op. cit.*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005, fig. 103.

⁴⁵ S. Sanie, Șeiva Sanie, *Cercetările arheologice de la Dumbrava (comuna Ciurea, jud. Iași)*, în *C.I., S.N.*, IV, 1973, p. 83 (fig. 15/3a-b), 88.

⁴⁶ Silvia Teodor, Violeta Bazarciuc, *Considerații privind cultura geto-dacică din Moldova în secolele IV – III î.e.n.*, în *AMM*, I, 1979, p. 61 (fig. 2/7).

⁴⁷ A. Laszlo, *op. cit.*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 76 (fig. 9/4, 6).

⁴⁸ Silvia Teodor, *Săpăturile de la Cucorâni...*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 163 (fig. 24/4, 7), 164 (fig. 25/8), 170 (fig. 31/7), 171 (fig. 32/8).

⁴⁹ Idem, *Cercetările arheologice...*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 97 (fig. 26/1, 2, 4, 6, 7-9).

⁵⁰ O. L. Șovan, M. Ignat, *Așezarea getică fortificată de la Cotu-Copălău (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005, p. 97 (pl. 10/17), 98 (pl. 11/1, 6, 8).

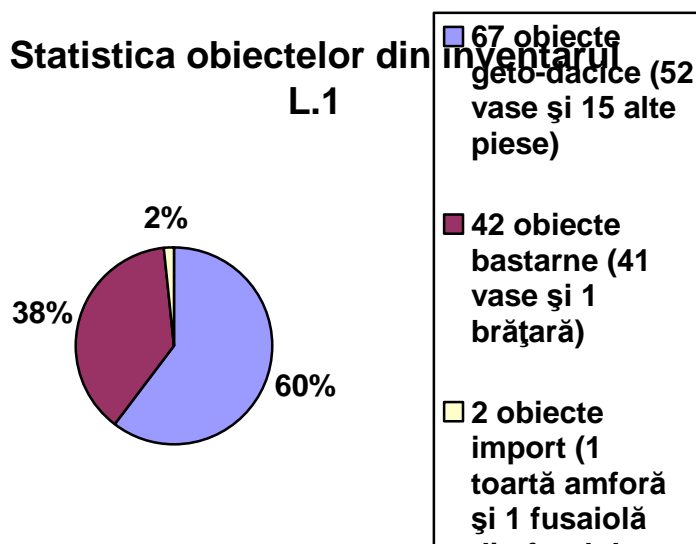
⁵¹ Silvia Teodor, *Cercetările arheologice...*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 99 (fig. 28/3, 14).

VI. Piesă din bronz

În apropierea vetrei am descoperit un fragment dintr-o mică *brățară de bronz*. Piesa este lucrată manual, dintr-o bandă plată, decorată cu linii scurte verticale, incizate între două șanțuri dispuse la extremități (*pl. XVI/4*). Întrucât fragmentul provine dintr-o brățară spiralată banda este deviată (*pl. XII/2, 3*). Potrivit aspectului, obiectul de podoabă ar părea autohton, însă este un fragment dintr-o brățară bastarnă (cunoscută sub denumirea de *Spiralarmbandes*); o asemănare găsim în necropola de la de la Borosești (jud. Iași)⁵², în inventarul mormântului de incinerare, M.136, care conține o brățară spiralată lucrată tot manual, dintr-o bandă de bronz, cu decor similar format din linii scurte verticale. Din punct de vedere etnic atribuim această piesă bastarnilor și cu siguranță a ajuns în locuință prin intermediul unui schimb. Ea a fost purtată de o femeie sau un copil, supoziție bazată pe dimensiunile sale reduse: D – 42mm; LA – 5mm; GR – 1mm.

În total, în inventarul L.1 de la Roșiori s-a găsit un număr de 111 obiecte (exceptând fragmentele, oasele animaliere de mici dimensiuni și vestigiile pătrunse din nivelul anterior al dacilor liberi), dintre care 93 de vase și 16 piese geto-dacice și bastarne (trei percutoare, trei cute, o râșniță și un proiectil din piatră, patru fusaiole, un idol, o lingură și o greutate din lut, o brățară de bronz), la care se adaugă 2 obiecte de import, grecești⁵³.

Pentru a ilustra diferența dintre artefactele descoperite în inventarul locuinței le-am evidențiat grafic:

**

Alături de gama vaselor getice, de uz casnic (printre care căni, străchini, strecurători, vase borcan cu buza dreaptă ori trasă spre interior, corpul bombat, cu torțile în șa și fundul drept), unele cu ardere secundară, iar altele cu ornamentații caracteristice (alveole, brăduți), întâlnim ceramica bastarnă neagră, fină, lustruită, cu buzele fațetate și torțile sub forma literei X. Acestei categorii cu aspect lustruit i se adaugă cea semifină, nelustruită (vase borcan negre) și grosieră, cu vase de provizii barbotinate, un element decorativ întâlnit în lumea Latene germanică, până la Marea Nordului și în Scandinavia⁵⁴. Prezența ceramicii getice și bastarne în cadrul aceleiași locuințe este un argument al legăturilor economice, politice și posibil matrimoniale dintre membrii grupurilor respective⁵⁵.

⁵² M. Babeș, *Die Poienești...*, Bonn, 1993, p. 191 (Grab 136), Tafel 15/15.

⁵³ Din totalul pieselor, o parte au fost selectate și desenate. Mulțumim desenatorului Muzeului de Istorie din Roman, muzeograful Dan Spătariu pentru claritatea redării lor.

⁵⁴ M. Babeș, *Dacii...*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 224.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 227.

În privința datării locuinței, deși formele vaselor getice și bastarne sunt comune, des întâlnite în siturile cu descoperiri similare din Moldova, ne bazăm pe toarta de amforă cu ștampilă fragmentară. De regulă, în așezările cu ceramică preponderent getică ori bastarnă s-au descoperit torți de amfore rhodiene (precum la Lunca Ciurei⁵⁶ și Borosești⁵⁷, jud. Iași), însă la Roșiori doar fusaiola din fund de amforă roșie este o dovadă că în zonă au ajuns și amfore rhodiene. Toarta ștampilată este însă sinopeană și se datează, potrivit magistratului la mijlocul secolului al III-lea a.Chr., fiind cu siguranță folosită și pe parcursul celei de-a doua jumătăți a secolului amintit. Întrucât amforele au fost contemporane, cu siguranță datarea cronologică poate urca până spre anul 220, pe baza fragmentului rhodian. De altfel, în funcție de magistrații care apar menționați pe torțile rhodiene datarea complexelor de locuire se prelungește, fiind inclusă între anii 220 – 180/150 a.Chr., și sugerează că nu doar geto-dacii dar și bastarnii pot fi consumatorii mărfurilor respective (vin, ulei)⁵⁸. Așadar, locuința de la Roșiori poate avea ca punct de plecare anul 250 a.Chr., iar în asociere cu fragmentul de amforă rodiană (refolosit ca fusaiolă) poate să se extindă etapizat, până spre anul 220 a.Chr. De altfel, caracteristicile fundului de amforă (scurt, fără cavitate și ușor tronconic) sunt cele specifice recipientelor (ambalajelor) din a doua jumătate a secolului al III-lea a.Chr.⁵⁹. Poate campaniile ulterioare ne vor oferi în plus alte elemente care să confirme propunerea cronologică actuală.

Conform procentajului ceramicii din locuință, dar și a descoperirilor mai vechi, din anii 2004-2007 de la Roșiori (când tot fragmentele geto-dacice sunt mai numeroase), avem de-a face cu o locuire temporară a unui grup geto-dacic, care avea în preajmă o enclavă bastarnă, situație dovedită și de numărul redus de complexe închise. Dacă ar fi să o categorisim, așezarea este preponderent geto-dacică, ceramica autohtonă de până acum ocupând un procent de circa 70% din totalul descoperirilor⁶⁰. În această situație, stratul de locuire de la Roșiori poate să se alăture așezărilor preponderent geto-dacice, precum cele de la Băiceni-*Mlada*⁶¹, Dumbrava-*Căprărie* (jud. Iași)⁶² și nivelului II de la Cucorâni-*Medeleni* (jud. Botoșani)⁶³.

Important pentru situl de la Roșiori este noutatea adusă de campania anului 2015, care a confirmat vechile bănuieli legate de prezența unui nou nivel de locuire, întrucât fragmentele răzlețe din săpăturile anterioare nu aveau un suport stratigrafic. În stadiul actual al cercetărilor, primul nivel aparține geto-dacilor și bastarnilor (secolul III a.Chr.), al doilea este al dacilor liberi (secolele II – III p.Chr.) și ultimul, cel mai recent, datează din secolele VI – VII p.Chr.

⁵⁶ Silvia Teodor, *Cercetările arheologice...*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 94 (fig. 23), 95 (fig. 24/1-4, 6).

⁵⁷ M. Babeș, *Dacii...*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 221 (fig. 1/18).

⁵⁸ D. Tudor, *op. cit.*, în *Arh.Mold.*, V, 1968, p. 38-40; M. Babeș, *Dacii...*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 218; Silvia Teodor, *Bastarnii pe teritoriul Moldovei*, în *Studii și materiale*, III, 1973, p. 41; Natalia Mateevici, *op. cit.*, Chișinău, 2004, p. 44, 55-56.

⁵⁹ Natalia Mateevici, *op. cit.*, Chișinău, 2004, p. 44.

⁶⁰ G. D. Hânceanu, *Cercetările arheologice din 2005 de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Mem.Antiq.*, XXIV, 2007, p. 427-435 (pl. IV-IX); Idem, *Cercetarea sitului arheologic de la Roșiori-Neamț (2006-2007). Contribuții la cultura dacilor liberi de pe malul Moldovei*, în *AMT*, VII, 2012, p. 32-33, 71-75 (pl. IX-XIV)

⁶¹ A. Laszlo, *op. cit.*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 75-78.

⁶² S. Sanie, Șeiva Sanie, *op. cit.*, în *C.I.*, S.N., IV, 1973, p. 61.

⁶³ Silvia Teodor, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din secolele III-II î.e.n. din Moldova*, în *SCIV*, 18, 1967, 1, p. 41-42.

BIBLIOGRAFIE

- Babeș M., *Dacii și bastarnii*, în *Mem.Antiq.*, II, 1970, p. 215-236.
- Idem *The Bastarnae*, în *Tîrpești. From Prehistory to History in Eastern Romania* (by Silvia Marinescu Bîlcu), BAR International Series 107, Oxford, 1981, p. 109-113.
- Idem, *Die Poienești-Lukaševka-Kultur*, Bonn, 1993.
- Babeș M., Mirițoiu N., Istrate M., Coman Gh., *Raport preliminar privind reluarea săpăturilor de la Poienești-1979*, în *AMM*, II, 1980, p. 35-44.
- Babeș M., Mirițoiu N., *Practici funerare birituale prelungite în spațiul carpato-dunărean în secolele V-III a.Chr.*, în *Arh.Mold.*, XXXIV, 2011, p. 103-149.
- Buzoianu L., *Considerații asupra ștampilelor sinopeene de la edificiul roman cu mozaic*, în *Pontica*, 14, 1981, p. 133-151.
- Canarache V., *Importul amforelor ștampilate la Istria*, Ed. Academiei, București, 1957.
- Florescu A., Florescu M., *Cetățile traco-getice din secolele VI-III a.Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005.
- Garlan Y., *Les timbres céramiques sinopeens sur amphores et sur tuiles trouvés à Sinope. Présentation et catalogue*, Varia Anatolica, XVI, Paris, 2004.
- Gramatopol M., Poenaru Bordea Gh., *Amfore ștampilate din Tomis*, în *SCIV*, t. 19, 1968, 1, p. 41-61.
- Idem, *Amphora stamps from Callatis and south Dobruđa*, în *Dacia*, N.S., XIII, 1969, p. 127-282.
- Hânceanu G. D., *Două strecurători bastarne din așezarea carpică de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Carpica*, XXXV, 2006, p. 61-64.
- Idem, *Cercetările arheologice din 2005 de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Mem.Antiq.*, XXIV, 2007, p. 419-461.
- Idem, *Ceramica bastarnă din așezarea de la Roșiori-Dulcești (jud. Neamț)*, în *Arh.Mold.*, XXX/2007, 2008, p. 277-286.
- Idem, *Cercetarea sitului arheologic de la Roșiori-Neamț (2006-2007). Contribuții la cultura dacilor liberi de pe malul Moldovei*, în *AMT*, VII, 2012, p. 24-116.
- Laszlo A., *Așezarea daco-getică de la Băiceni (secolele IV – II î.e.n.)*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 65-90.
- Mateevici N., *Importul amforelor grecești în spațiul bugo-carpatic în sec. VI – începutul sec. II a.Chr.*, Chișinău, 2004.
- Sanie S., Sanie Ș., *Cercetările arheologice de la Dumbrava (comuna Ciurea, jud. Iași)*, în *C.I.*, S.N., IV, 1973, p. 61-92.
- Șovan O. L., Ignat M., *Așezarea getică fortificată de la Cotu-Copălău (jud. Botoșani)*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005.
- Teodor S., *Contribuții la cunoașterea ceramicii din secolele III-II î.e.n. din Moldova*, în *SCIV*, 18, 1967, 1, p. 25-45.
- Idem, *Așezarea din secolele III-II î.e.n. de la Șorogari*, în *Arh.Mold.*, VI, 1969, p. 321-327.
- Idem, *Unele date cu privire la cultura geto-dacică din nordul Moldovei în lumina săpăturilor de la Botoșana*, în *SCIV*, t. 20, 1969, p. 33-42.
- Idem, *Bastarnii pe teritoriul Moldovei*, în *Studii și materiale*, III, 1973, p. 37-46.
- Idem, *Săpăturile de la Cucorâni (jud. Botoșani)*, în *Arh.Mold.*, VIII, 1975, p. 121-201.
- Idem, *Cercetările arheologice de la Ciurea, județul Iași*, în *Arh.Mold.*, XI, 1987, p. 65-102.
- Teodor S., Bazarciuc V., *Considerații privind cultura geto-dacică din Moldova în secolele IV – III î.e.n.*, în *AMM*, I, 1979, p. 57-70.
- Tudor D., *Răspândirea amforelor grecești ștampilate în Moldova, Muntenia și Oltenia*, în *Arh.Mold.*, V, 1967, p. 37-80.
- Vulpe R., *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, 1953, p. 213-506.

DACIAN AND BASTARNIC ARTIFACTS FROM A DWELLING IN THE ROȘIORI – NEAMȚ SITE

In 2015 we reopened the archaeological excavations on the site from Roșiori (Dulcești village), Neamț county; on this occasion we discovered a dwelling place with geto-dacian and bastarnic materials. Given the positioning of the place, right on the edge of the superior terrace of the Moldova river (almost entirely collapsed) it was impossible to determine the shape of the hut but we noticed the diameter of almost 8 m and the location of the floor at -0,80 m deep.

Inside we identified a circular fireplace; on the floor two pits were dug (separated by a stone ring), one in front of the fireplace for common use and the other for living. 60 % of the inventory consists of pottery (large jars, bowls, cups, sieve, miniature vessels), other geto-dacian clay and stone artifacts (spindle whorls, a spoon, a loom weight, an idol, hammerstones, a whetstone, a stone grinder). There must also be added different types of bastarnic pottery (black or yellow-black, fine or semifine, polished or unpolished) particularly the barbotine jars and a bronze bracelet fragment with incised lines, coiled type.

The whole archaeological level can be dated at the half of the IIIrd century B. C. based on a fragment of a Sinopean amphora handle.

Figures explanation

- Figure I: 1, photography of section D; 2, the fireplace and the floor of the dwelling; 3, profile of pit no. 1.
Figure II: 1, the floor with the two pits; 2, the stone ring that separates the pits; 3, the fireplace and the pits.
Figure III: 1, photography with the final contour of the dwelling; 2, plan and stratigraphy of section D (that also included the dwelling no. 1).
Figure IV. The fireplace and the artifacts around: 1, the hearth and the initial daub (from fired clay) of the fireplace; 2, the stone grinder near the daub; 3, flat clay spindle whorl; 4, fragmentary clay idol; 5, fragmentary clay spoon.
Figure V. Pottery discovered *in situ* from the inventory of the dwelling no.1: 1-5, fragmentary geto-dacian jars found inside the pits and on the stone ring; 6, fragmentary bastarnic jars found together with the geto-dacian pottery.
Figure VI. Geto-dacian pottery: 1, distorted, coarse jar with flare rim, slaged at the exterior; 2, coarse jar with rounded rim, slaged at the exterior (both pieces, initially fragmented, were found on the stone ring near the hearth; they were restored).
Figure VII. Geto-dacian (1-3) and bastarnic (4) pottery: 1-3, fragmentary jars, cups, bowls with straight or flared rim, simple or decorated, with saddle shaped handles (some of them perforated), curved body (sometimes with repair holes) and a straight base; 4, fragmentary, coarse storage jar, flared rim, curved body and straight base with barbotine slip.
Figure VIII. Fine and semifine bastarnic pottery: 1, fragmentary, black, polished jars, little cups and bowls with faceted rim; 2, fragmentary black or yellow-black, unpolished jars, cups, bowls with straight or faceted rim.
Figure IX. Clay objects: 1, fragmentary spoon; 2 fragmentary antropomorphic idol; 3, fragmentary circular loom weight.
Figure X: 1, biconical and flat spindle whorls (the one from the middle was found inside an amphora); 2, fragmentary sieve; 3a-c, handle of a amphora (from Synope) with inscription.
Figure XI: 1, whetstone; 2, hammer stone; 3a-b, stone grinder; 4, two stones from the ring that separates the pits and an adobe fragment from the dwelling walls; 5, fragmentary deer horn.
Figure XII: 1, fragmentary bronze bracelet *in situ*; 2, 3, restored bracelet with incised decoration (short, vertical lines arranged between two marginal grooves).
Figure XIII. Geto-dacian pottery: 1-5, 7, 10-12, fragmentary jars which present alveoli both on the rim and on the body; some pieces present repair holes or have saddle shaped handles, simple or perforated; 6, body of a censer decorated with an incised tree; 8, 9, cup handles.
Figure XIV. Geto-dacian pottery: 1-12, fragmentary coarse jars (from clay with micro pebbles), with straight or flared rim, curved or oblong body and straight base.
Figure XV. Clay and stone artifacts: 1, 2, 5-7, 9, bowls with straight rim; 3, 4, rims of miniature pottery; 8, tureen with rounded rim; 10-12, spherical hammerstone (one ditching, 12); 13,

projectile stone.

Figure XVI: 1, 2, restored jars with flared rim, rounded body and straight base, slaged; 3, fragmentary bitronconical cup, slaged; 4, bastarnic fragmentary bronze bracelet with linear incised decoration; 5-7, fragmentary jars with flared rim, oblong or curved body and straight base (6, bastarnic pot with barbotine; 7, geto-dacian slaged pot).

Figure XVII. Bastarnic pottery: 1-15, jars made from black, polished, fine clay (5-7, 9, 13) or from yellow-black, polished, fine clay (3, 4, 10-12, 14) or from black, unpolished, semifine clay (1, 2, 8, 15); 16, storage jar made from yellow-black, polished, semifine clay; 17-20, cups made from yellow-black (17-19) or black, polished, fine clay.

Figure XVIII. Bastarnic pottery: 1-12, bowls with flared or straight rims, vertical or rounded walls, straight base made from black, polished, fine clay (1, 7, 8, 11) or from yellow-black, polished, semifine clay (2, 4-6, 9) or from black, unpolished, semifine clay (3, 10, 12).

Figure XIX. Clay and bone artifacts: 1, fragmentary antropomorphic idol; 2/a,b-4, fragmentary sieve with straight rim; 5, fragmentary spoon; 6, fragmentary circular loom weight; 7-9, animal bones and horn, one piece has a jagged end (8).

Figure XX. Clay artifacts: 1-5, spindle whorls (1, 2, flat; 3, 4, biconical; 5, an used amphora base); 6, stamped greek amphora handle.

1

2

3

Planșa I: 1, foto Cas. D; 2, vatra și podeaua locuinței; 3, conturul Gr. 1 de pe podeaua L. 1.

1

2

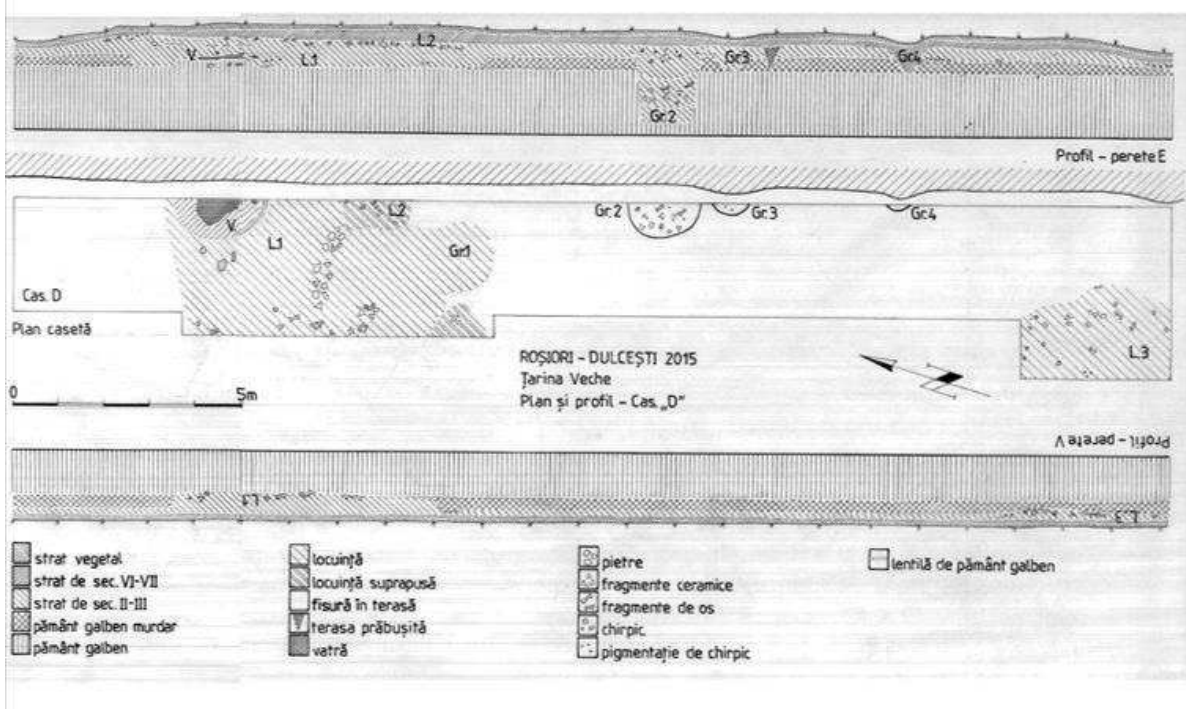

3

Planșa II: 1, L.1 cu ambele gropi; 2, ringul de piatră care desparte gropile; 3, vatra și gropile.

1

2

Planșa III: 1, fotografie cu aspectul final al L.1; 2, planul și stratigrafia Cas. D, care include și L.1.

1

2

3

4

5

Planșa IV. Vatra și obiectele din preajma ei: 1, vatra și lipitura inițială a instalației de foc;
2, rășnița din preajma lipiturii vetrei; 3, fusaiolă plată de lut; 4, fragment de idol din lut;
5, fragment de lingură din lut.

Planșa V. Ceramică in situ din inventarul L.1: 1-5, fragmente de la vase borcan geto-dacice găsite în gropile din podea și pe ringul de piatră; 6, fragmente de la vase borcan bastarne descoperite în amestec cu cele geto-dacice.

Planșa VI. Ceramică geto-dacică: 1, vas borcan deformat, grosier, cu buza evazată, zgurificat la exterior; 2, vas borcan, grosier, cu buza rotunjită, zgurificat la exterior (restaurate, ambele au fost găsite fragmentar pe ringul de piatră din preajma vetrei).

1

2

3

4

Planșa VII. Ceramică geto-dacică (1-3) și bastarnă (4): 1-3, fragmente de la vase borcan, căni, străchini cu buza dreaptă ori evazată, simplă sau decorată, cu torți în formă de șa, unele perforate, corpul bombat (uneori cu găuri de reparație) și cu baza dreaptă; 4, vas de provizii fragmentar cu aspect grosier, buza evazată, corpul bombat și fundul drept, barbotinat.

1

2

Planșa VIII. Ceramica bastarnă fină și semifină: 1, fragmente de vase borcan, cănițe și străchini cu buza fațetată, de culoare neagră, lucioasă; 2, fragmente de vase borcan, căni, străchini, vase de provizii, unele cu buza dreaptă, iar la altele fațetată, de culoare neagră ori gălbuie-neagră, nelustruită.

1a

1b

2a

2b

3a

3b

Plaușă IX. Obiecte din lut: 1, fragment de lingură; 2, idol antropomorf fragmentar;
3, greutate circulară fragmentară.

1

2

3a

3b

3c

Planșa X: 1, fusaiole bitronconice și plate (cea din mijloc este dintr-un fund de amforă);
2, strecurători fragmentare; 3a-c, toartă de amforă sinopeană cu inscripție.

Plansa XI: 1, cute din piatră; 2, percutoare din piatră; 3a-b, râșniță de piatră; 4, două pietre din ringul despărțitor al gropilor și un fragment de chirpici de la pereții locuinței; 5, fragment corn de căprior.

1

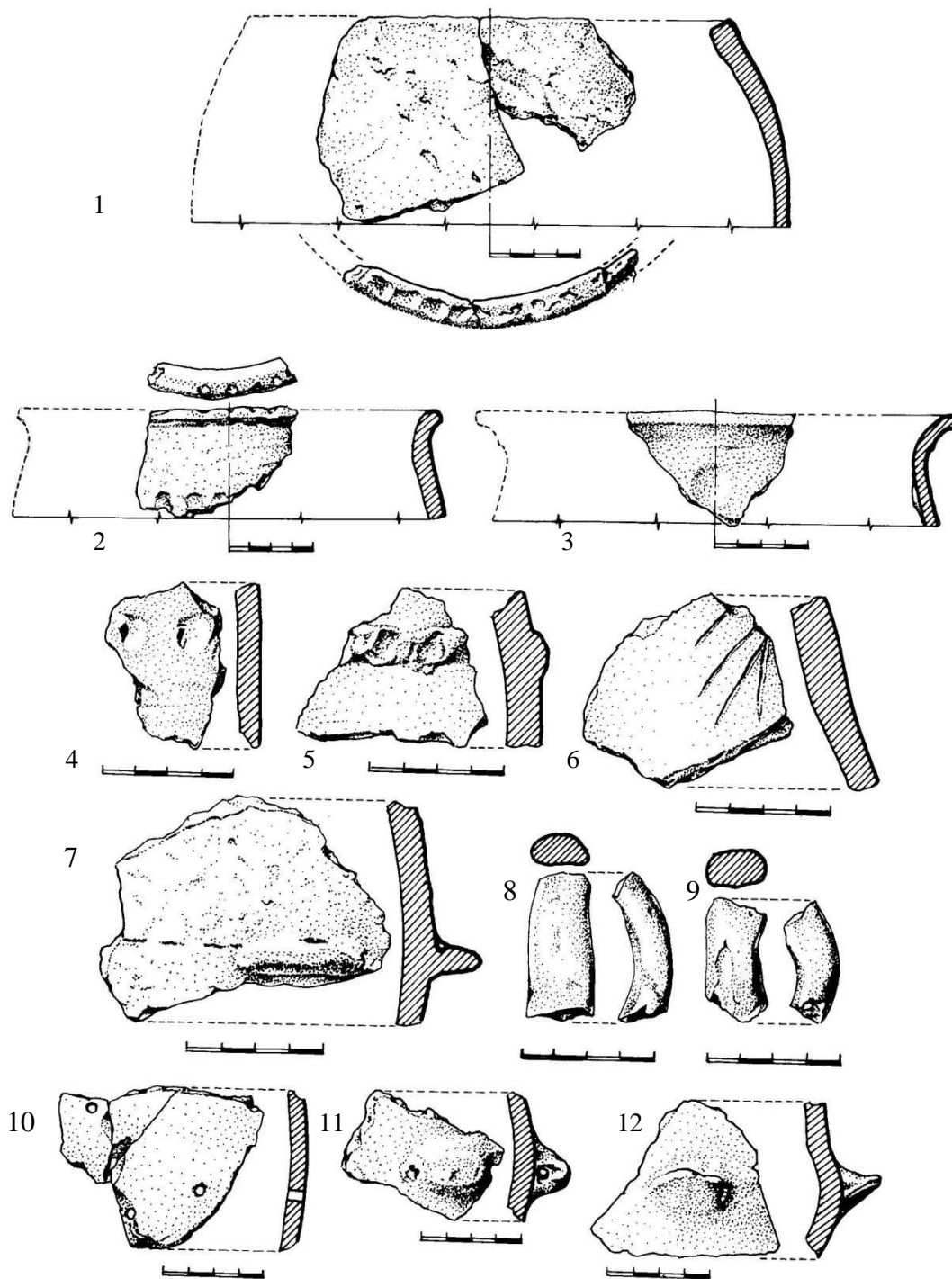

2

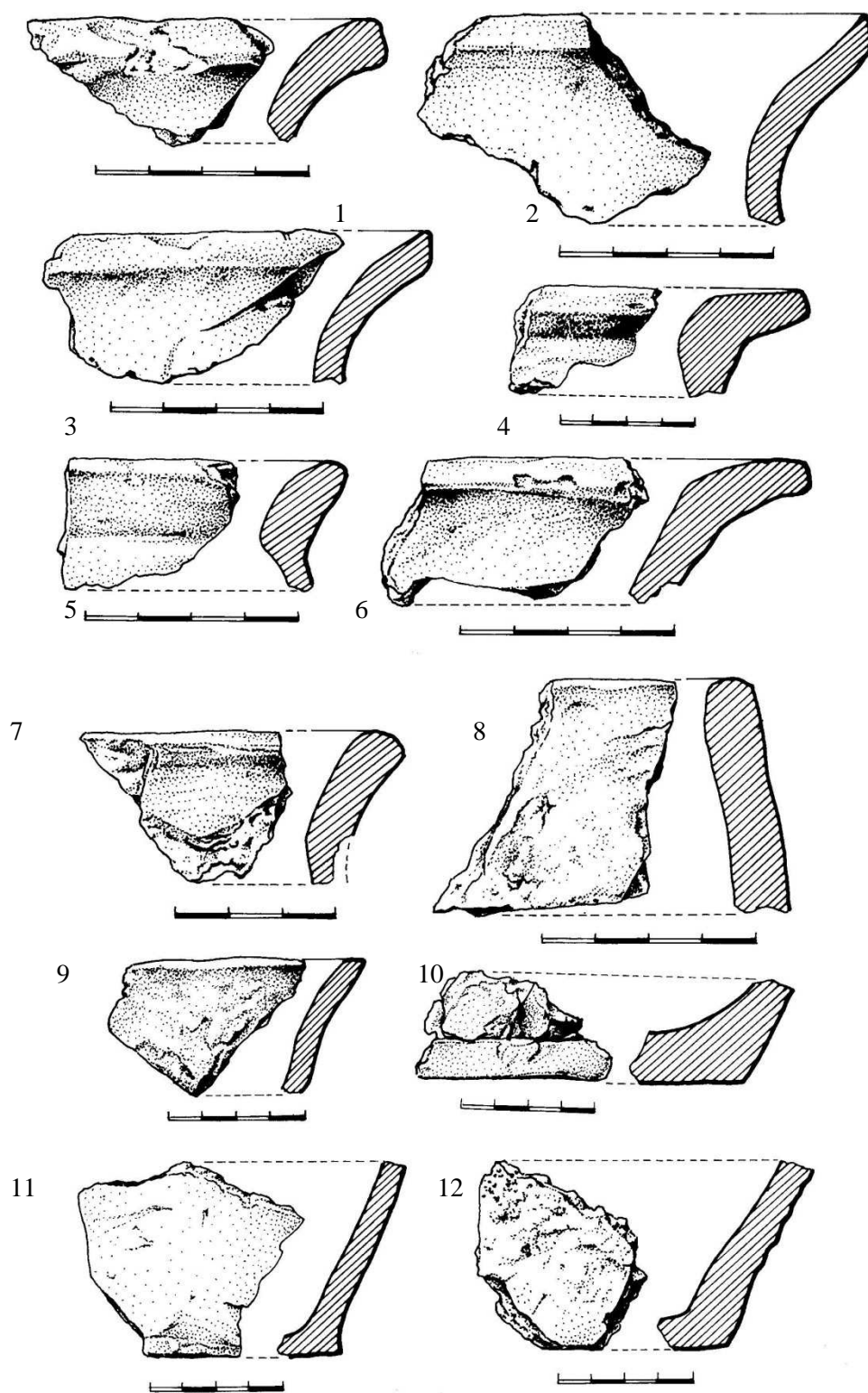

3

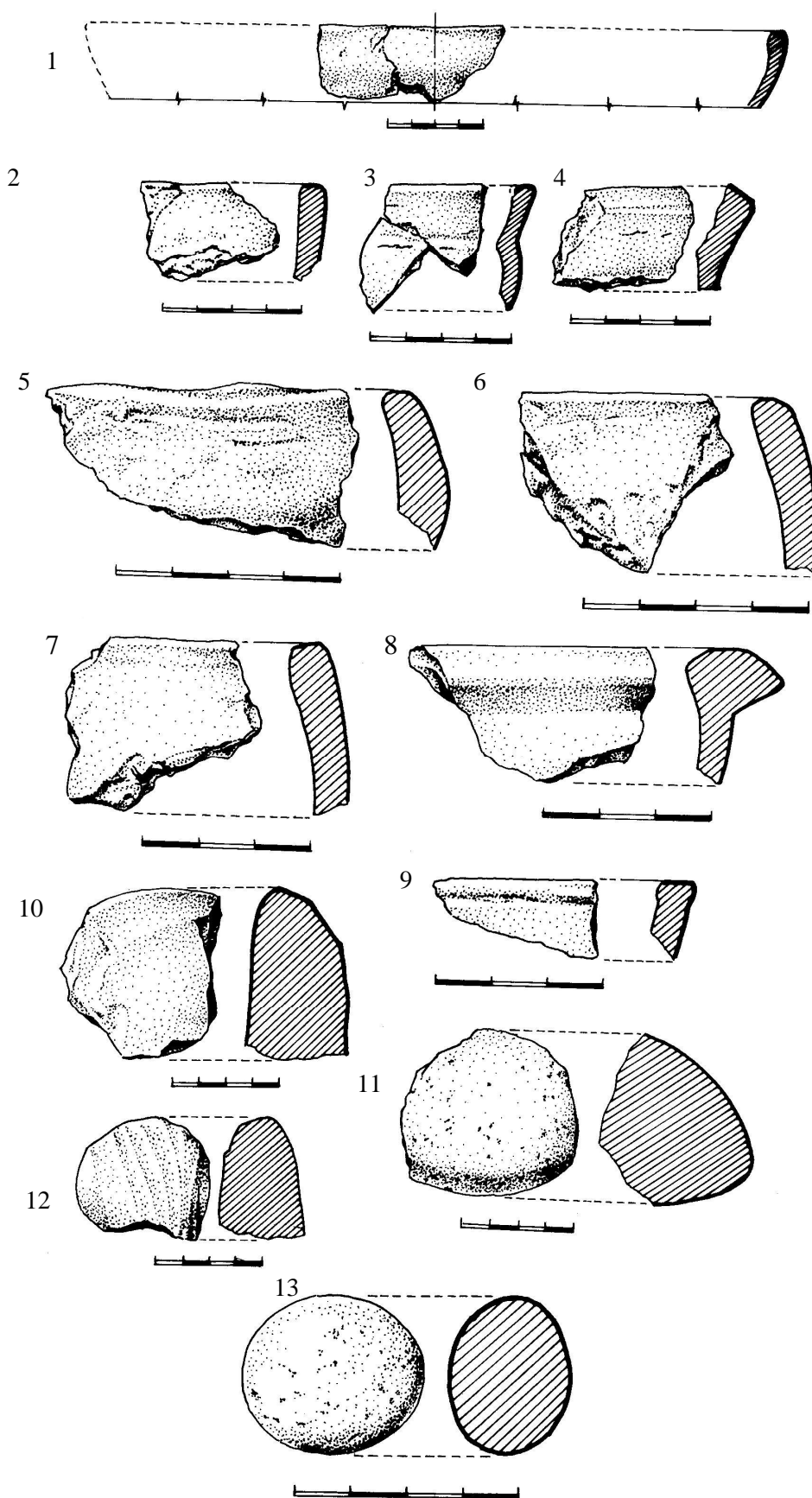
Planșa XII: 1, brățară fragmentară de bronz *in situ*; 2, 3, brățara restaurată, cu decor incizat (linii scurte verticale dispuse între două șanțuiri marginale).

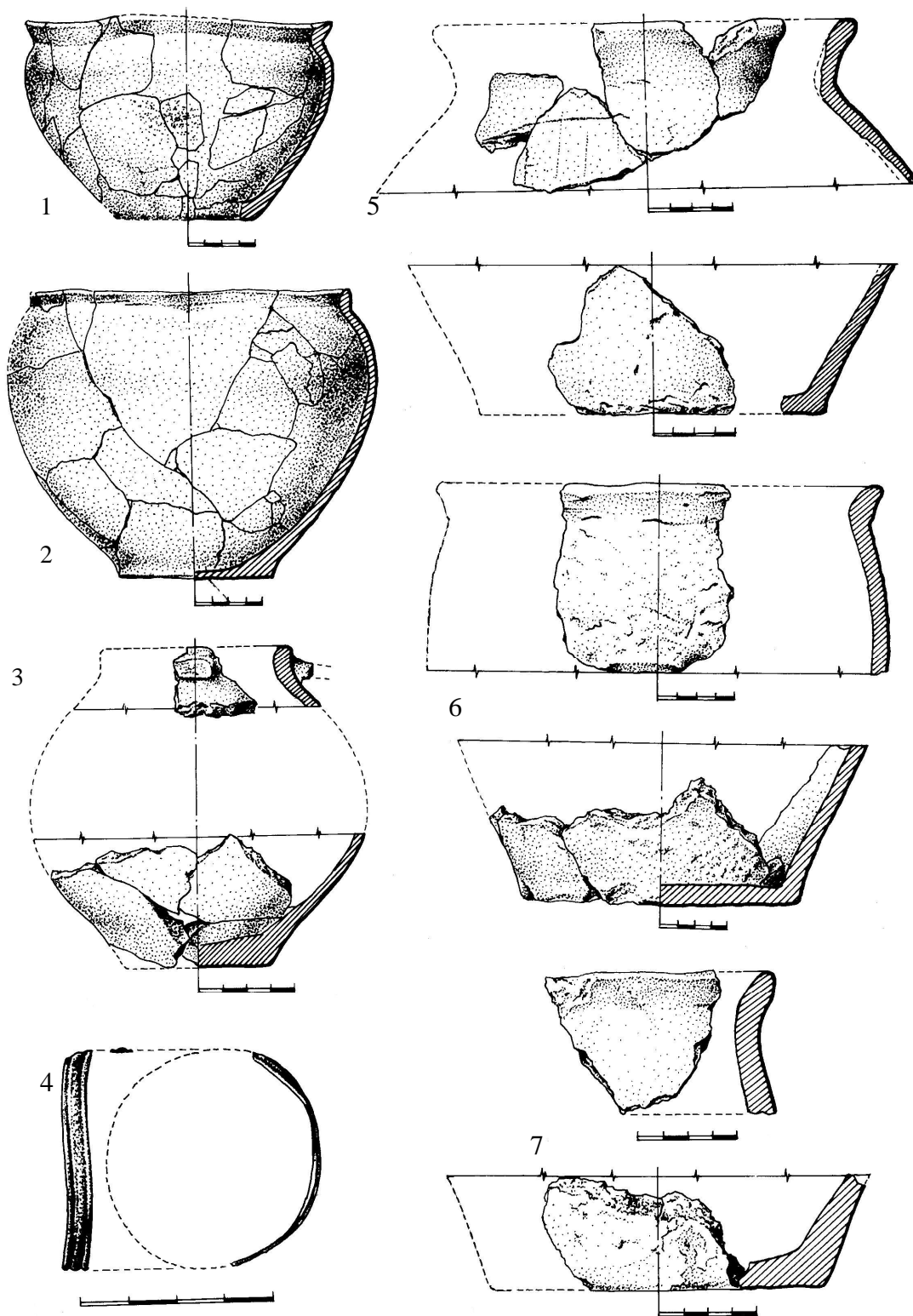
Planșa XIII. Ceramică geto-dacică: 1-5, 7, 10-12, fragmente de vase borcan, unele decorate pe buză, corp cu alveole, iar altele au găuri de reparație ori sunt prevăzute cu torți de tip șa, simple ori și perforate; 6, corp de căluie ornamentat prin incizie cu brăduț; 8, 9, torți de căni.

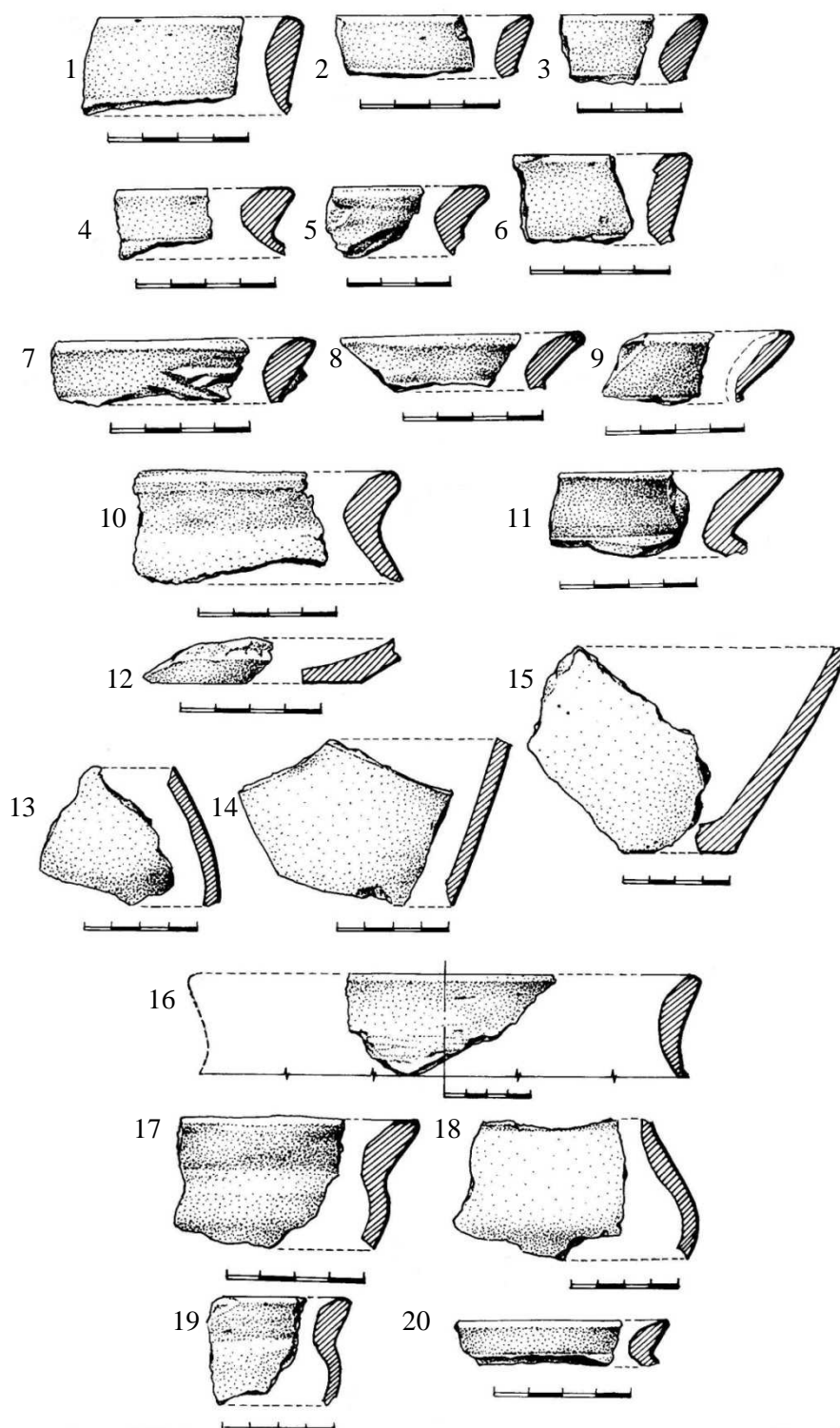
Planșa XIV. Ceramică geto-dacică: 1-12, fragmente de vase borcan din pastă cu microprundișuri, de aspect grosier, cu buza dreaptă ori evazată, corpul bombat sau prelins și fundul drept.

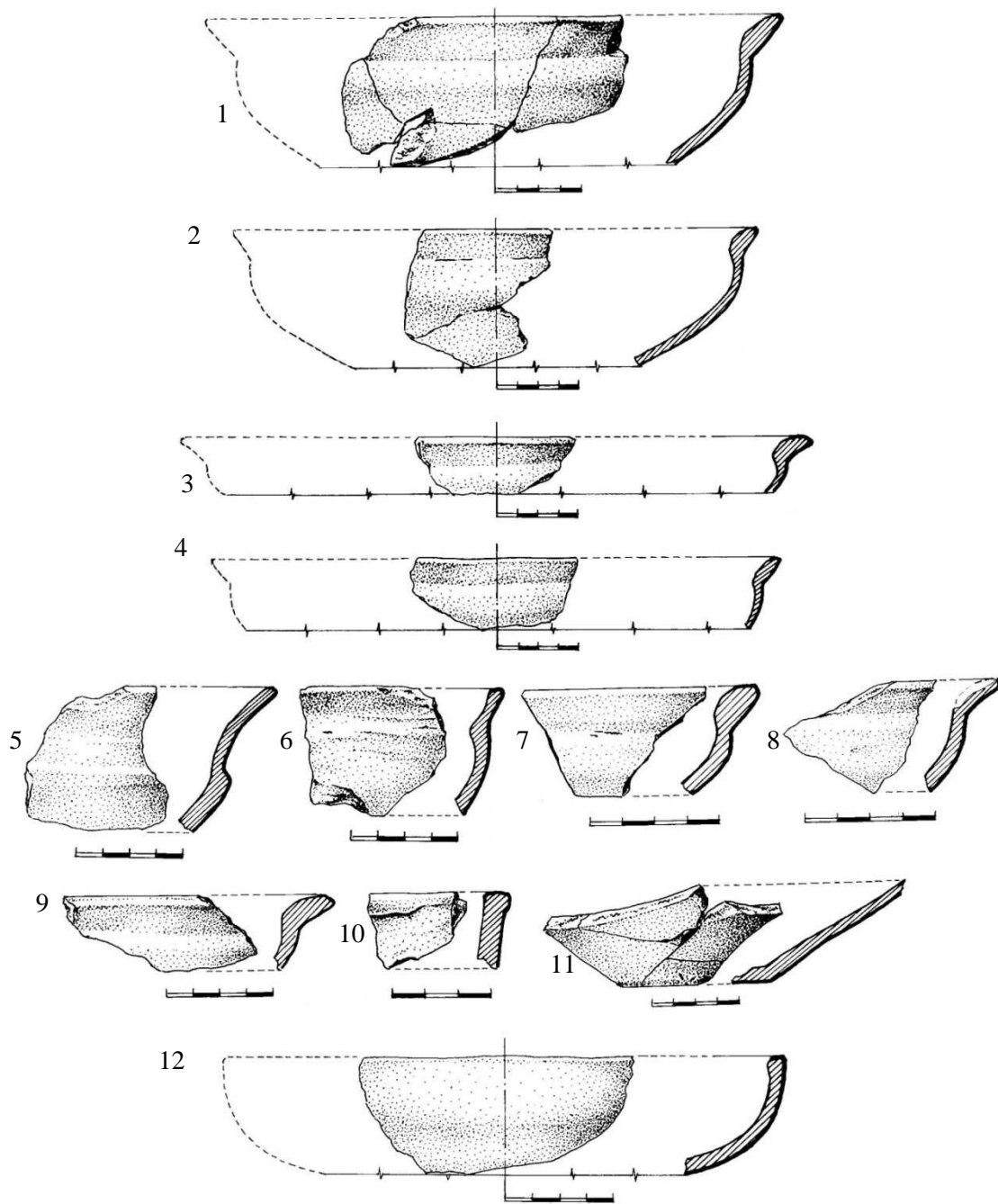
Planșa XV. Obiecte din lut și piatră: 1, 2, 5-7, 9, străchini cu buza dreaptă; 3, 4, buze de vase miniaturale; 8, castron cu buza rotunjită; 10-12, percutoare din piatră sferice, dintre care unul șanțuit (12); 13, proiectil de piatră.

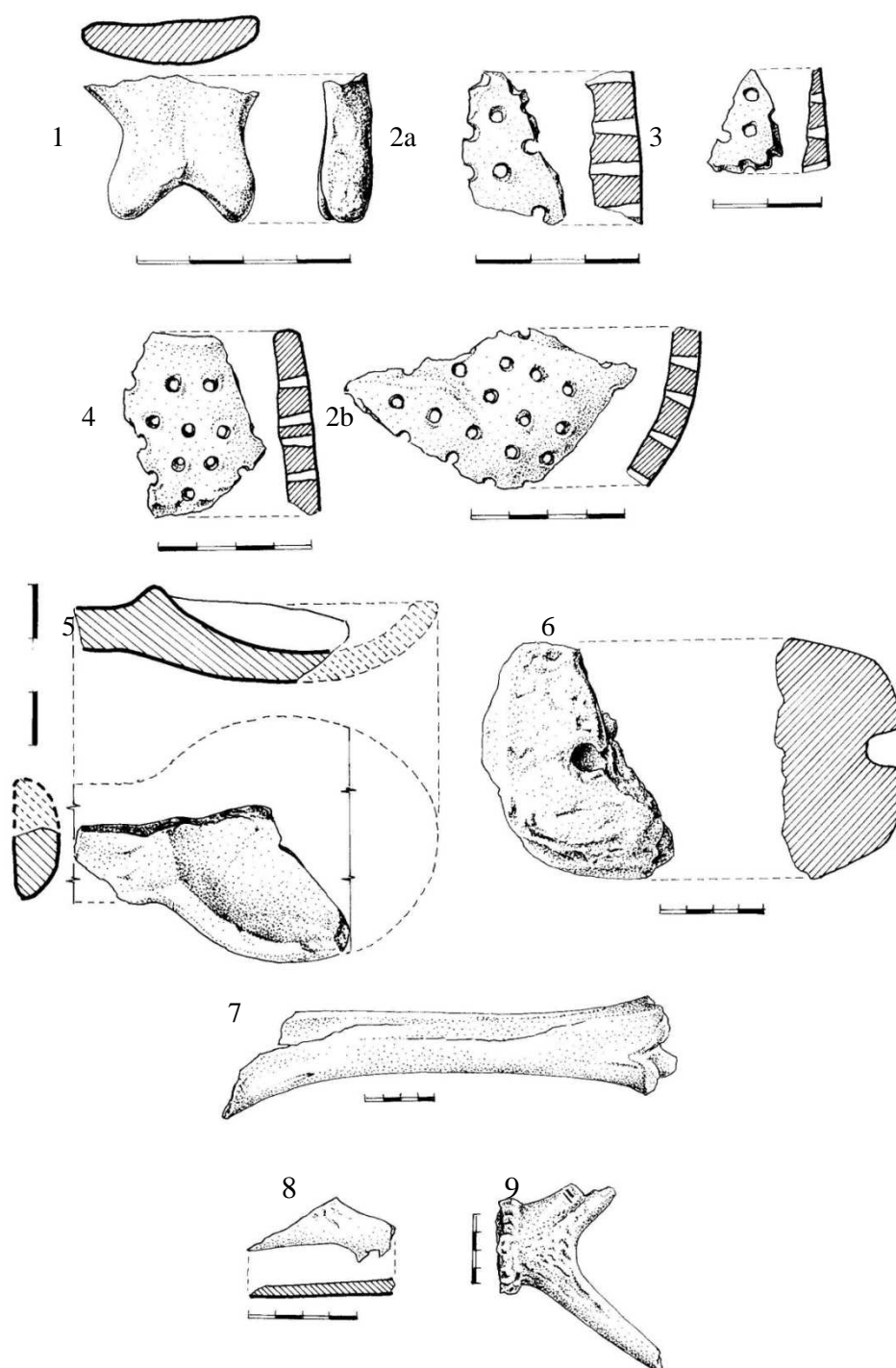
Plansa XVI: 1, 2, vase borcan restaurate cu gura evazată, corpul rotunjit și fundul drept, zgurificate; 3, cană bitronconică fragmentară, zgurificată; 4, brățară bastarnă fragmentară, de bronz, cu decor liniar incizat; 5-7, vase borcan fragmentare, cu buza evazată, corpul prelinș ori bombat și fundul drept (6, vas bastarn cu barbotină; 7, vas geto-dacic zgurificat).

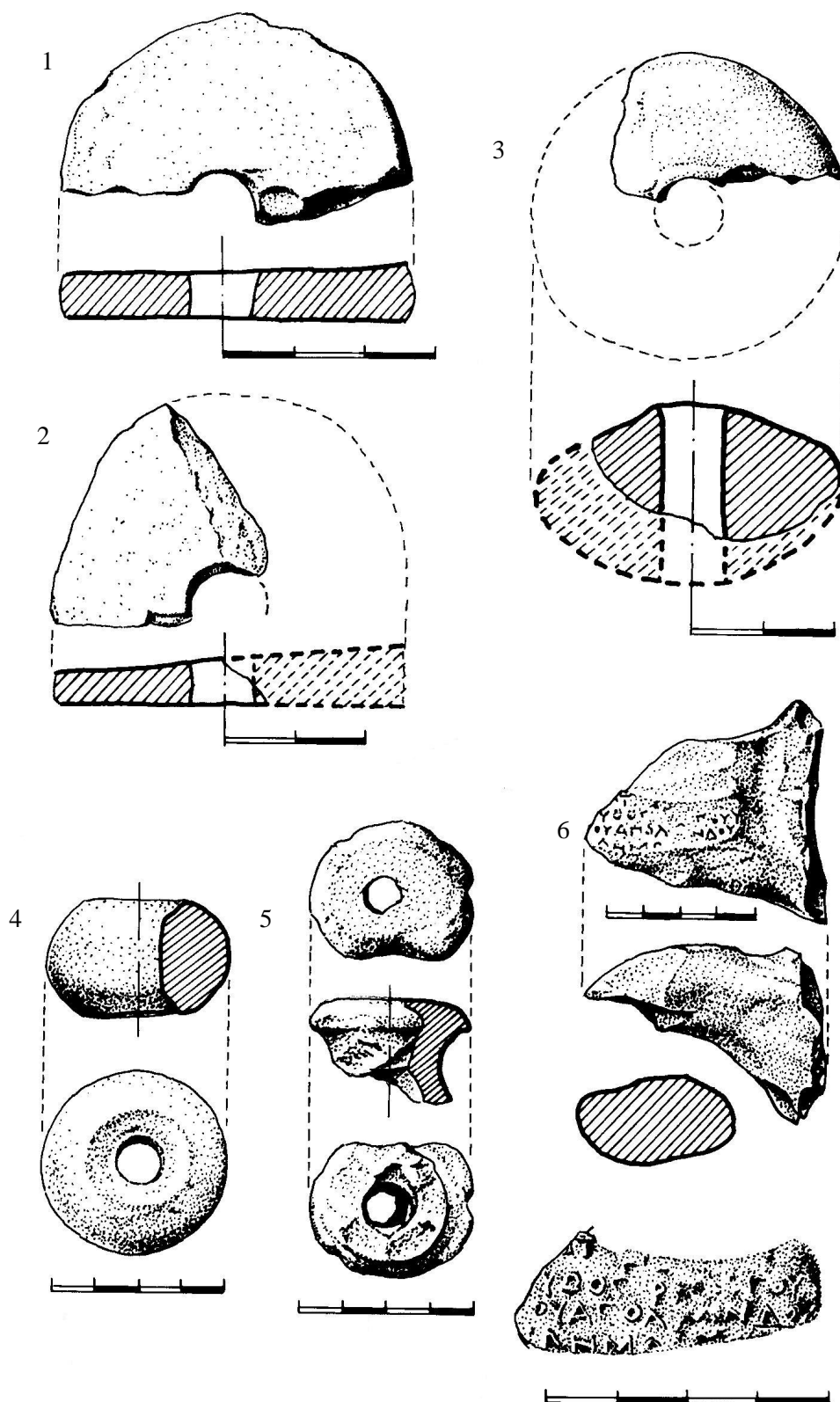
Planșa XVII. Ceramica bastarnă: 1-15, vase borcan din pastă fină, neagră, lustruită (5-7, 9, 13) ori din pastă fină, gălbuie-neagră, lustruită (3, 4, 10-12, 14) sau din pastă semifină, neagră, nelustruită (1, 2, 8, 15); 16, vas de provizii din pastă semifină, gălbuie-neagră, lustruită; 17-20, căni din pastă fină, gălbuie-neagră (17-19) ori neagră, lustruite.

Planșa XVIII. Ceramică bastarnă: 1-12, străchini cu buze evazate ori drepte, cu pereții drepți sau rotunjiți, fundul drept, din pastă fină, neagră, lustruită (1, 7, 8, 11) sau din pastă semifină, gălbuie-neagră, lustruită (2, 4-6, 9) ori din pastă semifină, neagră, nelustruită (3, 10, 12).

Plansa XIX. Obiecte din lut și os: 1, idol antropomorf fragmentar; 2/a,b-4, fragmente de strecurători cu buza dreaptă; 5, lingură fragmentară; 6, greutate circulară fragmentară; 7-9, oase și corn de animale, dintre care unul are capătul zimțat (8).

Plansa XX. Obiecte din lut: 1-5, fusaiole (1, 2, plate; 3, 4, bitronconice și 5, un fund de amforă refolosit); 6, toartă de amforă grecească cu ștampilă